

Fürsten besteht, so musz dem hierdurch gegebenen Grundbegriff zufolge die gesamte Staatsgewalt in dem Oberhaupt des Staates vereinigt bleiben, und der Souverän kann durch eine landständische Verfassung nur in der Ausübung bestimmter Rechte an die Mitwirkung der Stände gebunden werden". Dat de hier aan de vroegere landsheren der Duitse territoriën toegekende souvereiniteit in het positieve Duitse rijksrecht van het ançien régime geen onaantastbare grondslag had, werd door de Weense diplomaten met stilzwijgen voorbijgegaan. Zo verviel de uit de historische denkwijze geboren legimititeitsleer op haar beurt weer in de natuurrechtelijke Begrijfsjurisprudentz, die uit de staatsrechtelijke positie der Franse koningen vóór de revolutie een algemeen geldig souvereiniteitsbegrip deduceerde.

In deze gedachtengang berustte de koninklijke souvereiniteit niet op de grondwet, maar was omgekeerd de constitutie door de souvereine Vorst, krachtens zijn vermeend historisch gegronde machtsvolkomenheid, geoctroyeerd en berustte de binding van de uitoefening der wetgevende macht aan de medewerking der standen of der volksvertegenwoordiging op vrijwillige zelf-beperking van het souverein gezag ²⁸⁾.

Deze leer, al of niet met christelijke voorstellingen over het „droit divin" der vorsten verbonden, kreeg een uitgesproken contra-revolutionaire wending, wanneer zij zich tegen de idee van de staat als res publica zelve keerde en, gelijk bij v. HALLER en MAURENBRECHER, het souvereine overheidsgezag tot een privaatrecht van de vorst proclameerde ²⁹⁾.

Onderging zo enerzijds het souvereiniteitsbegrip — in overeenstemming overigens met HOBBS' en ROUSSEAU's opvatting ³⁰⁾ — een verscherping tegenover BODIN's conceptie, die toch steeds de koninklijke souvereiniteit juridisch gebonden achtte aan de onafhankelijk van haar geldende „lois fondamentales" van het Rijk, anderzijds bracht de historische denkwijze van de restauratietijd een principiële slag toe aan BODIN's leer in zake het monopolie van de souvereine wetgever op het

²⁸⁾ Dit was natuurlijk iets geheel anders dan de bij ons te lande van antirevolutionaire zijde verdedigde opvatting, dat de uitdrukkelijke opdracht van de souvereiniteit aan de Prins van Oranje uit naam van het Nederlandse volk en door de Oranjevorst aanvaard onder het beding ener wijze constitutie met zich bracht, dat de latere Koning Willem I een souverein gezag bezat, dat niet aan de grondwet van 1814 ontleend, maar door haar slechts *erkend was*. GROEN VAN PRINSTERER wees, gelijk bekend, het ook door STAHL verdedigd „monarchische Prinzip" af.

²⁹⁾ v. HALLER *Restauration der Staatswissenschaft* Bnd. II (1820) 1e Theil S. 64—69. MAURENBRECHER *Die regierenden Fürsten und die Souveränität* (1839), die (S. 167) vaststelt, „dasz die Souveränität in der Erbmonarchie das *reine Privatrecht* (Eigentum, Teil des Patrimoniums) der Fürsten" zou zijn (aangeh. bij G. JELLINEK a.w. S. 472/3).

³⁰⁾ Nòch HOBBS, nòch ROUSSEAU achtten de souverein aan een grondwet onderworpen. Vgl. ROUSSEAU's *Du contrat social* II ch. XII p. 87.